

Rámcové části knihy

Titulní údaje

Titulní list

- uvozuje knižní blok, rub zůstává obvykle volný
- výjimečně titulní listy pokračovaly i na rub nebo třetí stranu (dizertace)
- má ochrannou, reklamní, informační i estetickou funkci
- obvykle obsahuje názvové, autorské a nakladatelské údaje
- geneze z incipitu, ustálení podoby v první polovině 16. století
- 16. století – ztrácející se sazba, dřevořezové bordury (rámy), červeno-černý soutisk
- 17. století - červeno-černý soutisk, rámy z typografických ozdob, dlouhé názvy
- 2. polovina 18. století – stručné názvy, petitem charakteristiky autora, nad impresem jen viněty
- *aperturový titulní list* - vevázaný na křídélko, zahrnuje levou i pravou polovinu rozevřené knihy
- invokace, citace klasiků – doplňující funkce, souvislost s titulem jen velmi volná

Privilegium

- fráze o výsadním právu pro tisk publikace (cum privilegio ...)

Impresum

- údaje o místu tisku, osobě tiskaře (nakladatele, prodejce) a datu vydání
- obvykle při spodním okraji titulní strany

Signet

- grafická značka tiskaře, obvykle umístěná na titulním listě nad impresem

Předtitul

- **typografický** - zkrácené údaje z titulního listu (obvykle z názvu), jinak volný prostor -> rychlá orientace
- **mědirytinový** - zejm. v 17. století vznikaly velmi zdobné mědirytinové předtituly (na příloze), opět se stručnější verzí textu z vlastní titulní strany

Začátek knihy

Dedikace

- věnování významné osobě, často spojené s očekáváním finanční podpory vydání
- věnoval nejčastěji autor nebo tiskař
- může mít veršovanou podobu
- může být doplněna rytinou (portrétem, erbem)

Předmluva

- uvedení čtenáře do četby
- mohou mít i *metadatový* charakter (okolnosti vydání knihy, zmínky o zdrojích)

Úvodní části mají často vlastní označení tiskových archů nejčastěji: *,)(, malé písmeno vs. velké

Aprobace

- Předtiskové schválení textu církevní vrchností (bisk. konzistoří, řádovým představným)
- obvykle na samostatném listě za titulním listem
- označeno i pojmy *imprimatur*, *facultas*

Kalendář

- specifikum liturgik
- souvisí s vazbou textu na církevní svátky

Frontispis

- alegoricky ztvárněný obsah knihy, popř. portrét autora
- obvykle umístěný proti titulnímu listu jako mědirytinová příloha (může být i složený)
- rozšíření od 17. století

Závěr knihy

Explicit

- předchůdce impresy, umísťovaný na závěr vlastního textu (před rejstříky)
- od počátku 16. století nahrazován údaji na titulní straně, kterou později občas dubloval

Obsah

- seznam názvů kapitol s odkazy na signaturu/list/stranu
- usnadňuje orientaci
- je řazen na konci, nebo začátku knihy
- tiskne se jako poslední část knihy (kvůli stránkování)

Rejstřík

- přehled užitých termínů s odkazy na stranu
- obvykle sázen do sloupců
- tištěn jako poslední (podobně jako obsah)
- Rozrůznění podle předmětu zájmu (jmenný, věcný...)

Addenda et corrigenda

- list s opravami z věcných korektur

Errata

- list s opravami sazby (tiskových chyb)

Soupis předplatitelů

- forma reklamy
- pramen pro sebezprezentaci textu a nakladatele/tiskaře a poznání pozice díla i vydavatele v uměleckém poli
- častější na konci 18. a v 19. století

Soupis příloh

- pomůcka knihaře pro správné zařazení příloh
- pomůcka při analýze stavu dochování

Nakladatelská nabídka

- zdroj informací o publikacích na skladě
- vytvářena jak tiskaři, nakladateli, i knihkupci (často s adresou)
- v 19. století často na obálkách, nebo posledních listech
- pramen k nedochovaným dílům, k cenám
- může obsahovat i ediční plán (co bude teprve vydáno)

Autonomní části knihy

Vnitřní titulní list

- prostředek optického členění díla
- průběžné archivové složky, kustody

Přítisk

- obsahově samostatná část neohlášená na titulním listě
- Nemusí s dílem souviset, nemá zvláštní stránkování ani složky nebo kustody

Přídavek

- samostatná část díla ohlášená na titulním listě
- má vlastní titulní list, vlastní číslování
- bez kustody na konci hlavního díla

Doplňěk

- samostatně publikovaný doplněk k dílu
- někdy má podobu posledního svazku vícesvazkového díla

x Přívazek

- samostatně vytištěné dílo připojené k hlavnímu dílu až v knihařské dílně

Důvody pro přitištění textů

- *Horror vacui*
 - obava z prázdného místa (z estetických pozic)
- ekonomické
 - využití zbývajících listů ve složce
- věcné
 - autonomní charakter souvisejícího textu

Jaké části předcházejí a následují před vlastním textem knihy?

- Dedikace
- Předmluva (ke komu?)
- Aprobace
- Kalendář
- Explicit
- Obsah
- Rejstřík
- Errata
- Soupisy příloh, předplatitelů spod.

Jaké údaje dokážete najít na titulní straně?

- Privilegium
- Impresum
- Signet
- Předtitul

Poznáte nějakou autonomní část?

- Přívazek, přítisk, přidavek, doplněk, vnitřní titulní list

Pro studium nejasných termínů využijte
encyklopedieknihy.cz